HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

הרהורי עבירה קשו מעבירה וסימניך ריחא דבישרא שילהי דקייטא קשיא מקייטא וסימניך תנורא שגירא אישתא דסיתוא קשיא מדקייטא וסימניך תנורא קרירא מיגמר בעתיקתא קשיא מחדתא וסימניך טינא בר טינא א"ר אבהו מ"ט דרבי דכתיב [1]למנצח על אילת השחר מה אילה זו קרניה מפצילות לכאן ולכאן אף שחר זה מפציע לכאן ולכאן א"ר זירא למה נמשלה אסתר לאילה לומר לך [א]מה אילה רחמה צר וחביבה על בעלה כל שעה ושעה כשעה ראשונה אף אסתר היתה חביבה על אחשורוש כל שעה ושעה כשעה ראשונה א"ר אסי למה נמשלה אסתר לשחר לומר לך מה שחר סוף כל הלילה אף אסתר סוף כל הנסים והא איכא חנוכה [ב]ניתנה לכתוב קא אמרינן הניחא למאן דאמר אסתר ניתנה לכתוב אלא למאן דאמר [ג]אסתר לא ניתנה לכתוב מאי איכא למימר מוקים לה כר' בנימין בר יפת אמר ר' אלעזר דאמר רבי בנימין בר יפת אמר רבי אלעזר למה נמשלו תפלתן של צדיקים כאילת לומר לך מה אילה זו כל זמן שמגדלת קרניה מפצילות אף צדיקים כל זמן שמרבין בתפלה תפלתן נשמעת: שחטו את התמיד: אימת אילימא בשאר ימות השנה לא סגיא דלאו כהן גדול אלא ביום הכפורים מאור הלבנה מי איכא הכי קאמר וביום הכפורים כי אמר ברק ברקאי הורידו כ"ג לבית הטבילה [ד]תני אבוה דרבי אבין לא זו בלבד אמרו אלא אף מליקת העוף וקמיצת מנחה בלילה תשרף בשלמא עולת העוף מאי דהוה הוה אלא קומץ

נהדרה

רש"י

הרהורי עבירה. תאות נשים קשים להכחיש את בשרו יותר מגופו של מעשה: **ריחא דבישרא.** המריח בשר ולא קשה לו ריח מאד שמתאוה לו: **שילהי דקייטא.** אלול שהוא סוף הקיץ קשה מקייטא. קשה חומו מחום הקיץ של תמוז לפי שכבר נתחמם כל האויר וגוף הבריות בחום הקיץ שעבר עליו תמיד מתחמם הוא עתה בחום קל ומזיקו: **וסימניך תנורא שגירא.** תנורא שהוסק ביום פעמים ושלש חם הוא ונוח להסיקו בעלים מועטים: **איתתא דסיתווא.** קדחת של ימות החורף (א) מחממות את החולה בידוע שהוא קשה מאד יותר מקדחת המבערתו בימות הקיץ: **וסימניך תנורא קרירא.** צריך עלים מרובים להסיקו אף זה שהאויר צונן והגוף צונן והחולי מבעירו בידוע שהוא חולי קשה: **מיגמר בעתיקתא קשה מחדתא.** מי שלמד והסיח דעתו ושכח קשה לחזור וללמוד מה ששכח יותר ממה שלא למד: **וסימניך טינא בר טינא.** טיט שגודלים אותו מטיט חומר כותל ישן קשה לגבלו יותר מטיט של עפר חדש: **מאי טעמא דרבי.** דאמר תימור של חמה מפלע: **אילה זו.** לאו דווקא נקט שהרי אין קרנים לנקיבה (ה): **למה נמשלה אסתר כאילת.** במס' מגילה (טו:) אמרינן דאסתר אמרה מזמור זה כיון שהגיעה לבית הצלמים נסתלקה הימנה שכינה אמרה אלי אלי למה עזבתני: **הניחא למ"ד.** פלוגתא במסכת מגילה (דף ז.) איכא למאן דאמר מטמאה את הידים ואיכא למ"ד דאינה מטמאה את הידים דלאו ספר היא: **מוקים לה כרבי בנימין בר יפת.** כלומר דריש להאי שחר כר' בנימין בר יפת: **למה נמשלה תפלתן של צדיקים כו'.** דהאי שחר לשון תפלה הוא דריש ליה כמו רוחי בקרבי אשחרך (ישעיה כו) למנצח על התפלה שהיא כאילת שכ"ז שמגדלת קרניה מפצילות בכל שנה ושנה נוסף בה פיצול אחד: **אימת אילימא כו'.** קא סלקא דעתיה הורידו כהן גדול לבית הטבילה סיפא דמתניתין הוא וביום שטעו לשחוט את התמיד בלילה קאמר הורידו כ"ג לבית הטבילה לשחוט תמיד אחרי הטבילה אימת הוה האי טעות: **אי נימא בשאר ימות השנה.** דלאו יוה"כ ובסוף אחד מן החדשים כשהלבנה זורחת סמוך לעלות השחר: **לא סגי דלאו כהן גדול.** לא דיי עבודת שאר ימים דלאו בכהן גדול: **מאור הלבנה מי איכא.** לזרוח סמוך לשחר: **ה"ק וביום הכפורים כי אמר ברק ברקאי כו'.** והוציאוהו לבית השריפה מסקנא דמילתא הוא והורידו כ"ג מילתא באפיה נפשיה היא ומהדר לאורויי בסדר עבודה דיוה"כ והכי קאמר כשהרואה אומר ברקאי היו מורידין כ"ג ביוה"כ לבית הטבילה שחרית: **לא זו בלבד.** לא זבח לבדו שנשחט בלילה אמרו ישרף: **אלא אף מליקת העוף וקמילת המנחה בלילה תשרף.** דגמרי להו משחיטה דמליקת העוף וקמילת מנחה במקום שחיטת הזבחים הם: **מאי דהוה הוה.** אי אפשר להחזירה:

הוא

תוספות

אלא אפילו עולת העוף שנמלקה ומנחה שנקמצה תצא לבית השריפה. משמע דמשום דנעשו בלילה ותימה תיפוק ליה משום דקרבו קודם לתמיד של שחר ואמרינן (לקמן דף לד.) מניין שלא יהא דבר קודם לתמיד של שחר דכתיב העולה עולה ראשונה וכן בפ"ק דעירובין (דף ג.) דאמר שלמים ששחטן קודם פתיחת דלתות ההיכל פסולין שנאמר ושחטו פתח אהל מועד ולמה לי קרא תיפוק ליה דקודם תמיד שחטן דכיון דלא נפתחו דלתות היכל א"כ לא נשחט התמיד דאע"ג דלא כתיב ביה ושחטו פתח אהל מועד משלמים גמרי' דלא לשחוט ליה אלא בזמן שהוא פתוח כדתנן בתמיד (דף ל:) לא היה השוחט שוחט עד שהיה שומע קול שער הגדול שנפתח מיהו יש לדחות ההיא כשנפתחו הדלתות ונשחט התמיד ושוב סוגרו דלתיים וי"ל דאיצטריך קרא למיפסל משום שחיטה דאי משום קודם התמיד ההוא בהקטרה דווקא איירי כדמוכח בר"פ תמיד נשחט (פסחים דף נט.) ועוד דכוליה קרא דוערך עליה העולה איירי בהקטרה ועוד אור"י דהא דאמר שלא יהא דבר קודם לתמיד היינו למצוה והכי איתא בהדיא בפ' התכלת (מנחות דף מט:) והא דלא פסלינן בשמעתא משום דהוי קודם פתיחת דלתות ההיכל י"ל דלא מיפסל אלא בשחיטה כדכתיב ושחטו אבל במליקה וקמיצה לא והשתא למאי דאמרינן דהעולה עולה ראשונה אינו אלא למצוה א"כ עליה השלם כל הקרבנות נמי לא הוה אלא למצוה ותימה דאמר בס"פ אלו דברים (פסחים דף עג:) שחטו ונודע שמשכו הבעלים את ידם יצא לבית השריפה ואי אמרת לא בעי עקירה פסולו מחמת מאי קא הוי משום דשחטו אחר תמיד של בין הערבים וכו' הא אמרינן דלמצוה בעלמא וי"ל אם הקריבו כשר אבל אסור להקריב האימורים אחר התמיד ולהכי יצא הבשר לבית השריפה וא"ת ויעלה וילין אותו בראשו של מזבח ויש לומר דסבר כמ"ד לינה מועלת בראשו של מזבח דפלוגתא דאמוראי היא בפרק המזבח מקדש (זבחים דף פז.) ודילמא ההוא אמורא דאמר התם לא בעי עקירה סבר כוותיה ואם תאמר אכתי אמאי יצא לבית השריפה נשתרי בשר בזריקת דם בלא הקטרת אימורים דכיון דלא אפשר להקטירם נימא עשאום כמי שנטמאו או שאבדו וכי האי גוונא קאמר בר"פ תמיד נשחט (פסחים דף נט.) לר' ישמעאל בנו של ר' יוחנן בן ברוקא דאמר מחוסר כפורים כל ימות השנה טובל ומייתי כפרתו אחר התמיד ואוכל בקדשים לערב וקאמר התם דמלינה בראשו של מזבח ופריך מכדי כל כמה דלא אתקטרי איברים לא מתאכיל בשר וכו' עד שעשאום כמי שנטמאו אימורים או שאבדו וי"ל שאני הכא דכיון דמשכו הבעלים את ידם לא חזו מעיקרא אימורים להקרבה הלכך לא משתרי בשר בזריקת דם לחודיה אבל התם כיון דהוה חזי להקריבו קודם התמיד אע"פ שהמתין עד אחר התמיד והשתא לא מצי לקרוביה אמרינן שפיר עשאום כמי שנטמאו או שאבדו אי נמי התם דשחטו ונודע שמשכו הבעלים ידם אסור לזרוק הדם מדרבנן גזירה דילמא אתו להקטיר אחר התמיד ורבי ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקא לית ליה ההיא גזירה ולפי תירוץ זה דכל הקרבן פסול מחמת שאסור לזרוק הדם לכתחילה משום גזירה ניחא מה שמקשה ריב"א דבפרק התכלת (מנחות דף מט:) משמע דאינו אלא למצוה ובתוספתא [פ"ד] דפסחים תניא כל הקדשים שהקריבן קודם תמיד של שחר או שעכבן אחר תמיד של בין הערבים פסולין והשתא אי אמרינן דההוא פסול דרבנן ניחא ועוד תנן בפרק תמיד נשחט (פסחים דף סג.) דקאמר ר"ש ושאר כל הזבחים ששחטן על החמץ בזמן

פסח

מסורת הש"ס

א) [עירובין נד: ב"ב טז:], ב) [עי' תוס' מגילה ז. ד"ה נאמרים], ג) [מגילה ז.], ד) מנחות ק., ה) [אלא מין אילה קאמר כ"א ברש"י שבע"י],

◆

תורה אור השלם

1. לַמְנַצֵּחַ עַל אַיֶּלֶת הַשַּׁחַר מִזְמוֹר לְדָוִד:
תהלים כב א

◆

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה איתתא כו' של ימות החורף המחממת את החולה:

◆

רבינו חננאל

שילהי דקייטא. פי' אחרית הקייץ. כלומר העולם כולו חם ואפילו תוסיף עכשיו [מעט] חמות שורף. **אישתא דסיתוא.** פי' החמות של סתיו אילולי שהיא חזקה [לא היתה] מתגברת על הקרות שיש בעולם, כמו התנור הצונן אילולי שתבעירהו בעצים הרבה ואש חזקה אינו מתחמם. מנא ליה שתימור החמה מפצע לכאן ולכאן שנאמר למנצח על אילת השחר, נמשל השחר באילה, מה אילה קרניה מפצילין לכאן, ולכאן כך השחר מפצע לכאן ולכאן. ירושלמי א"ר חנינא מאילת השחר עד שיאור המזרח אדם מהלך ד' מילין. ומשיאור המזרח עד שתנץ החמה אדם מהלך ד' מילין, שנאמר השמש יצא על הארץ ולוט בא צוערה ואמר לדידי חזי לי ההוא אתרא והוי ד' מילין. וכמו השחר עלה ויאיצו המלאכים, היה לו לומר כמו השחר עלה וכתב וכמו, מילה דדמיא לחברתה, כשם שמשיאיר המזרח מהלך ד' מיל [כך מאילת השחר עד שיאיר המזרח ד' מיל]. **שחטו את התמיד והוציאוהו לבית השרפה.** פי' טעו חזו תימור של לבנה ודימו שהאיר המזרח ושחטו את התמיד והיה לילה, וכתיב את הכבש אחד תעשה בבקר, לפיכך נפסל והוציאוהו לבית השרפה. ואוקימנא למתני' בזולתי יום הכפורים כי לא תמצא הלבנה עולה במזרח קרוב ליום אלא [בסוף] החדש, אבל ביום הכפורים הלבנה שוקעת שתי שעות קודם השחר. **תני אבוה דר' אבון לא זו בלבד אלא אפילו מנחה שנקמצה בלילה תישרף.** כלומר כיון שנתקדשה שלא בזמנה נפסלה, דכלי שרת מקדשין אפילו שלא בזמנם.

מוסף רש"י

לא זו בלבד אמרו. תמיד שנשחט בלילה יוצא לבית השריפה, אלא אף מליקת העוף וקמיצת מנחה. דלאו קרבן חשוב הוא דאין באין בציבור, אם נעשו בלילה יוצא לבית השריפה (מנחות ק.).

◆

תוס' ישנים

ריחא דבישרא. בשר שמן שקשה להמריח בו ואינו אוכלו יותר מהאוכלו. **אלא למאן דאמר לא ניתנה ליכתב כו'.** מיהא כולי עלמא מודו דניתנה ליכתב מדרבנן וצריכה ליכתב כולה, ותנן נמי [מגילה יז, א] קראה על פה לא יצא, אלמא מדרבנן צריכה ליכתב. ובעינן נמי תפירת חוטין בגידין משולשין כדאיתא במגילה [יט, א]. **תצא לבית השריפה.** והקשה ריב"א למה לי טעמא משום פסול לילה, תיפוק ליה שנעשית לפני שחיטת תמיד דדרשינן [להלן לד, א] העולה עולה ראשונה שלא יקדים דבר לתמיד של שחר. ואומר רבינו דדילמא לא איירי אלא בהקטרה שצריך להקדים הקטרת התמיד. אי נמי למצוה, כדאמרינן בפרק התכלת [מנחות מט, א] גבי אין התמידין מעכבין המוספין. וא"ת תיפוק לי שנמלקה קודם פתיחת ההיכל ואמרינן בפרק קמא דעירובין [ג, א] שלמים ששחטן קודם פתיחת ההיכל פסולין כו'. וי"ל שנפתחו כבר קודם שחיטת התמיד. אי נמי לא פסלינן אלא שלמים דוקא דכתיב בהו פתח אהל מועד ולא עולת העוף. ואע"ג דתנן [תמיד פ"ג] אין השוחט את התמיד שוחט עד ששומע קול שער הגדול שנפתח, י"ל מדרבנן. **ומנחה שנקמצה תצא לבית השריפה.** וא"ת מאי איריא נקמצה אפילו לא נקמצה נמי, כיון שקידשה בכלי נמי תנא לבית השריפה, דתנן פרק שני דמעילה [ט, א] קדשו בכלי הוכשר ליפסל בטבול יום ובמחוסר כפורים ובלינה. י"ל דלינה דהתם מיירי בעמוד השחר אבל לינה דהכא מיירי בשקיעת החמה דכיון ששקעה החמה על הקומץ נפסל בלינה, תדע דתנן בפ"ב דמעילה בתר הכי הקומץ והלבונה והקטורת הוכשרו ליפסל בטבול יום ובמחוסר כפורים ובלינה, ואמאי תנא קומץ, כיון דתנא לעיל גבי מנחה, אלא ש"מ דאשמועינן גבי קומץ דבשקיעת החמה נפסל הקומץ, אי לא תימא דתנייה משום סיפא דקתני וחייבין עליו משום נותר כו', וסברא היא דהוי נפסל בשקיעת החמה, דהא קומץ המנחה דומיא דדם דנפסל בשקיעת החמה כדאמרינן בזבחים [נו, א] ובכמה דוכתי ובההיא (בהא) [בבא] דקומץ נמי תנא דם. **ומנחה שנקמצה.** וא"ת הא אמרינן במנחות [מד, ב] ובריש תענית [ב, ב] ומנחתם ונסכיהם בלילה. כי האי גוונא פרכינן בפרק שני דתמורה [יד, א] ומפליג בין מנחת נסכים הבאה עם הזבח לבאה בפני עצמה.